

EL CAMÍ

ANY 1
NÚM. 4

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ
Quintana, 11, 1.er : BARCELONA

ABRIL
DE 1918

NÚMERO SOLT, 15 CÉNTIMS

SUBSCRIPCIÓ ANUAL, 2 PESSETES

UNA VIDA I UN LLIBRE

Allunyats voluntàriament de la preocupació de l'actualitat, perquè l'actualitat de certes coses no passa, recollim l'esperit de meditació per a parlar de N'Eudald Duran i del seu llibre *Quatre històries*, publicat recentment dintre la col·lecció de *La Revista*. Altrament, comentar amb una nota purament crítica l'aparició de l'obra, quan amb tanta força les circumstàncies l'hi donaven un prestigi nou, no s'avindria al nostre objecte de dir una càlida paraula d'homenatge en memòria del malaurat escriptor nostre.

* * *

...Moria ignoradament en terra estranya, quan la flama del seu esperit era arborada lluminosament per la creació artística. Qui sap si el mateix Goethe hauria envejat el seu trespàs, per tal com era ple de ço que ell demanava en els últims moments de la seva existència!

Moment, aquest en que En Duran finava, ungit amb una especial gràcia: si aquest llibre seu que ara

tenim sobre la taula s'hagués començat a estampar amb una diferència de pocs dies respecte dels que ho ha sigut, tindria la categoria de «llibre pòstum» i—per aquest sol fet—faria olor de cementiri: un llibre palpitant de joventut!

* * *

Eudald Duran era, potser, entre els nostres, un dels més civils. Compaginava amb normalitat tasques i somnis, treballant i jugant, ço que és avui símbol de vida plena. Treballava el camp de la cultura i jugava amb el seu esperit. Tots nosaltres poguem agrair-li la curiosa sol·licitud en el seu càrrec de la Biblioteca de Catalunya. Tots podem ara, llegint el seu llibre, constatar els seus mèrits d'excel·lent prosador.

* * *

Havia escrit l'aciençat crític Alexandre Plana: «Ens cal una escola de novel·listes. O si això no fos possible, ens cal un novel·lista que sia un gros o petit Balzac, però que vegi els nostres carrers i les

nostres cases, la gent que treballa en el port i a les fàbriques, la que va pel carrer i la que no es veu...»

Amb En Duran devé realitat aquest desig. Si no un Balzac, ell era un Flaubert català, ben català, que gaudia d'ajuntar l'«esprít» al nostre «seny».

Aquest llibre seu n'és una bona mostra. Aquest llibre seu és agre-dolç, d'un humorisme aristocràtic: escrit amb naturalitat molt remarcable i en una fina netedat d'estil.

* * *

Les *Quatre històries*—que ell qualificava de testament literari dels seus vinticinco anys—s'acoblen ponderadament en aquest volum. Com en un dibuix a quatre tintes

se'ns ofereix amb elements diversos una impressió total. I l'impressió total que ens deixa la lectura del llibre és la de que en ses pàgines plenament s'hi reflexa l'esprít de l'autor amb totes ses característiques de finor, inquietud i naturalitat, ço que dona a l'obra d'En Duran una valor ben alta i especial dintre la nostra literatura.

Ultra la vàlua intrínseca de *Quatre històries*, la sincera expressió de l'esprít de l'escriptor, que aquest llibre conté, fa que l'estimem emocionadament en pensar que en hora malaurada ha devingut un veritable testament literari, a la vegada que un record essencial.

MANUEL GIRAL D'ARQUER.

ELEGIA DE FEBRER

A Jaume Cabarrocas Lluch.

I

Passada l'estació de X., camí de França, a un costat i l'altra de la via s'extenen els camps, grisos, verds dels sembrats que apunten, rogenes de la llaurada...; les vinyes amb les taques negres de ceps i dels feixos de sarments de la poda; els oliverars que a la mig-diada allargassen l'ombra voluptuosa per la terra humida; la riera d'aigües verdoses, de llot, on les dones hi renten roba blanca com núvols... i el poble, un carrer recte i manyocs de cases negres amb la teulada groguenca de la molsa crescuda amb la pluja de l'hivern, i l'església, alta i serena. Més amunt,

muntanyes pelades on s'hi ajassen les llebres i on hi parrupegen les perdius, al sol; alsinons descarnats; suros de soca sangnosa i l'ampla esplanada amb la caseta X., de la companyia ferroviària, estranya, petita, discordant... amb les ales de la teulada grosses i caigudes com un esparver mort...

II

En aquesta tarda de dijous, soleiada i tranquil·la, els set infants de la caseta de la via juguen i salten alegrement com un vol de pardals damunt l'era, a l'estiu. Tom, el gos pelut de tura, juga amb ells. Tots fugen sureda endins i el més

petit de tots vol atrapar-los i cau sobre l'herba fresca, i riu, i tots riuen, i la seva rialla és clara com la xiscladissa sonora d'una manada d'indiots. Tot d'una, la gatzara es plega. Veuen venir el rector pel fons ombriu de la sureda. El rector ha arribat a ells. Li han besat la mà molsuda; els ha donat una estampa a cada ú i se'ls ha mirat tristament quan han reprès el joc i els seus esclops petits han fet remor sobre les pedres.

El rector ha anat a la caseta de la via. Hi ha estat llarga estona. Al sortir ha retrobat els infants que encara jugaven, i amb veu commosa els ha dit:

—No feu soroll... aneu més lluny... la vostra mare està malalta i morirà.

Tots han callat. I mentres el rector, amb el llibre de rés davant dels ulls ha marxat lentament, a dins dels infants s'ha repetit: «la meva mare es morirà», i tristos han marxat sureda avall. Tom, el gos pelut de tura, sembla que també s'ha repetit a dintre seu: «la meva mare es morirà», i amb les orelles

baixes ha anat seguint-los tot darrera, tristament. Els infants s'han assegut vora la riera. Ni una paraula més han dit en tot el llarg de la tarda. En el silenci, el sol de Febrer ha fet brillar el ruixim de sang de les estepes, granades...

El vent del cap-tard fa somicar les branques dolorides i els infants se n'han anat a la caseta, enfredorits. A l'arribar, vora la llar, han trobat una dona que plorava, i sense dir res, com els infants de Larmartine, s'han tret els esclops petits i de puntetes han pujat a veure la seva mare, ja morta, amb la cara i les mans grogues i un regalim de sang que li baixa barba avall.

Els infants, absorts, han estat llarga estona mirant-la i unes llàgrimes cristallines han rodolat per ses galtes formoses i fresques...

Per la finestra oberta és veu el fi del dia: el sol va a la posta enrogint els núvols i els gorcs de la riera són de sang i d'ombres negres com tinta. El vent abat fortament les branques i Tom, el gos pelut de tura, udola llargament com si fos un infant més a la fillada...

E. ISERN I DALMAU.

Vilajuiga, Febrer 1918.

XENIA

XVI

El poble barceloní ha tingut dues menes d'assabentament espiritual en la passada setmana santa. Ha gustat la solemnitat litúrgica en l'Ofici del Divendres Sant a Sant Felip de Neri; o bé ha anat a veure la passió de Crist en pel·lícula.

XVII

Nosaltres sempre dèiem:

Som en un temps que tothom forma societats anònimes, col·lectivitats mútues, coalicions diverses.

El que no hauríem sospitat mai és una societat de poetes (així, tal com sona) amb quota mensual, butlletí-revista, conferències de mútua lloança, tauletes per a cafè, billar, etc.

I ara en veiem constituïdes varies a França (de l'Est, de l'Oest, del Sud).

XVIII

És trist que alguns joves no sapiguen riure, ni somriure tan sols,

i s'enugin amb la rialla d'altri i li posin quimera.

Mireu que potser algun jorn Byron caigué en el ridícol, car Byron s'enfurismà perquè li reia la punta de la sabata.

XIX

Una revista dita «Catalana» sortirà. Deia l'intel·lectual: no m'està mal que sigui «Catalana» mentre no degeneri en «Tatersal».

XX

Un literat francès, bon patriota i bon literat, vingué a Barcelona. En llegir els nostres poetes, preguntava tot estranyat al crític català:

—He observat que els poetes de Catalunya no saben sinó esguardar l'amor i ni tan sols la pàtria els arbora. És que no'ls preocupa la gran guerra?

—Senyor, els nostres poetes romanen fatalment neutrals, com els Governos d'Espanya.

L'ART I ELS ARTISTES

RAFEL SALA

L'exposició

En una sala de les Galeries Laietanes. Entrant-hi ens sentim presos—potser per afinitat del nostre sentiment i el de l'artista enfront de les coses,—d'aquell ampli i lliberal gaudir que s'experimenta al presentar-se'ns tot ço que ens volta, en un ambient de veritat, en un com estat de gràcia, durant el qual apar a nostres ulls meravel·lats que les coses destil·len la seva ànima; i s'estableix en el silenci, lliure de tot esforç, el soliloqui sincer: suaus, esquisits efluvis de la sensibilitat al contacte lleuger d'una fruita, d'una tela, elevades a la seva superior qualitat: la bellesa.

No gens menys, molts visitants: riuen, s'estranyen, demostren que per a fer això no val la pena de pintar. Els quadres exposats no han lograt fer-los-hi vibrar cap fibra sensible, no han pogut despertar el seu sentiment de ço bell! Decididament, Rafel Sala i vers artistes d'avui, si algun dia esteu de broma i voleu fruir de la pública opinió, deixeu aquest camí que ara seguïu—i pel qual arribareu a fer obra perdurable—, i pinteu paisatges llunyans o d'aprop,—però que no ho semblin—vistos al través de vidres de color, tot l'antic Egipte, en vermell, en verd, en blau, en groc...

L'artista

Rafel Sala és una figura del nostre món ideal; d'aquest nostre corporal, tangible, món ideal, que és el mateix recó real en què vivim i patim elevat a la seva màxima bondat, ordenat per una màxima bellesa, gaudit en son natural bella i ingènuament.

Rondava Rafel Sala, per aquest mediterrani redós, quan més forta era en nosaltres aquesta natural i entera gaubança del món nostre, quan cap altre metafísica raó havia aportat nous cicles a nostra concepció idealista. I és de llavors que la seva imatge, estilitzada pel record durant la seva absència,—estada a Munich i a Itàlia,—viu en aquell món, com ell ponderada pel nostre plaer.

Recordem-lo sots les verdes moreres, esguardant l'albi santuari i la mar llunyana, atent als delicats matisos que en son morir té la tarda i als reflexes fugitius de la llum en les muntanyes. Alt i esmerlit, de simpàtic tarannar, aixís va la seva silueta fosca, nimbada d'exotisme, entre les palmeres, vora la mar, aprop de les barques de tons forts, envolta pels baumes de quitrà i acres sentors d'algues. I en son interior hi endevinàvem el turment d'un alt desig que no minvaven els entreteniments d'amor amb la Bella Jardinera.

El seu art

A primers de l'any que cursa, Josep F. Rafols, publicà en un quinzenerari, mantenedor a la vila nadiua d'En Sala de l'intel·lecte del nostre temps, un interessant estudi dels pintors que formen l'Escola de Vilanova.

Interessant, diem, perquè oi més del judici assats precis que hi fa En Rafols dels tres joves artistes—Joan Miró, Enric Cristòfol Ricart i Rafel Sala—hi trobem varis fragments de cartes que aquests li enviaren des de Munich, des d'Itàlia i des de Vilanova mateix, en les quals la seva ànima s'hi esplaia bàrbara i per tant sincerament. Sempre són de valor aquests documents per als amants de vides i estudiosos psicòlegs: a voltes una paraula d'ells il·lumina els antres més pregonos de l'emotivitat.

Si tinguéssim de judicar nosaltres als dos artistes vilanovins de fet i al d'adopció per ço que d'ells coneixem, ens aventurarem a dir que Rafel Sala és el que més avant està en el camí d'una realització bella del seu ideal. És el més precis, amb aquella precisió que dona l'ésser ja dominador de la tècnica per a poder subjugar-la a la justa expressió del sentiment, a la plasmació de l'emotivitat estètica. Per contra, Joan Miró ens apar un gran neguitós que va cercant-se; les coses no se li presenten serenament com an En Sala i torbat per elles vol profunditzar-les, vol

penetrar-les i fins desfer-les per a logran-ne el secret. I són els seus quadres com instants d'aquesta lluita. D'Enric-Cristòfol Ricart, poca cosa en coneixem per a definir-lo. No gens menys tot dient la nostra admiració pels seus boixos, les seves pintures ens donen l'impressió d'una penositat en l'execució, d'una manca d'agilitat en dir-nos la seva emoció, que serà enfront del món, tan gran com la de quiscun altre artista, però que en plasmar-se pren una certa duresa, una certa aspror, que ens fa l'efecte d'una fruita expremuda. No creiem que d'açò en sia causa l'envoltar la seva visió d'un sentiment malinconi—sentiment que En Ràfols aprecia en les pintures d'En Ricart—; en tot cas recordem «Sapho» de Pierre Paul Girieud, i veurem com amb tota simplicitat, sense cap marca de penúria en l'execució, sense opacitat, tot té un aire malinconi, tot és trist, gris i atent a l'entorn de Sapho somniador aprop de l'abim.

Hem dit que Rafel Sala era precís, era sincer; que ja havia lograt revelar-nos verament les coses; que aquestes se li presentaven serenament i que amb una percepció fina i exquisida en veia fluir l'ànima. ¡L'ànima de les coses que s'evadeix com una fumerola de la seva forma, del seu color, que pren matisos de nacre i que per a copsar-la, plasmar-la, i fruit-ne després la plàstica encarnació, cal tenir com En Sala una aristocràtica sensibilitat, un cert refinament sensitiu. Cal enfront d'aquests quadres—bella reproducció d'una tela, d'un vas, d'unes fruites—tenir els sentits ben apunt, com per a fruit d'una harmonia; fondre'ls, unificar-los com l'artista fusiona en una alta comprensió, color i forma, per a sentir plenament la seva intensa percepció. Que és tal en alguns objectes, que arriba a ubriagar-vos, i ultra la visió apar que n'aspireu el baume, en gasteu la sabor... Davant d'aquest quadre compost senzillament amb una tela vermella pomposament desplegada, unes ta-

ronges en una fruitera, posada al damunt, hem gaudit la fruició estètica que aporta una cosa bella, per humil que sia. Que per la Bellesa no hi ha coses humils en el sentit de que no poden ésser belles; car talment com totes les ànimes poden arribar a la perfecció i a Deu, tant si són de potentat com de mendicant, d'hom escient o ignar, així les coses, plat, fruita, vas, draperia i tota l'escala dels éssers, poden ésser igualment bells i despertar bella fruició, si l'artista sap elevar-les a la seva màxima qualitat. Però no ens enredem ara en fer estètica, car una cosa porta l'altra i ço que hem dit ja necessitaria ésser ampliat. Parlem de l'artista i acabem, que ja comença d'ésser llarg el comentari. Aquesta fruició cabdal de bellesa gaudida davant de qualque quadre d'En Rafel Sala no voldríem que fos compresa en el sentit de que ja ha arribat nostre artista al pinacle. No: En Sala fa camí, treballa, observa i tranquil, segur, va realitzant el seu ideal. Ell ha rodat món; ha anat a Itàlia, i ha comprès la lliçó dels primitius,—¡d'açò sí que voldríem parlar-ne!—aquella lliçó que segons Ingres, pels que la mal-entenien es tradueix en fer arcaïsme,—en calcar-los, en copiar-los-hi sentiment i forma,—en comptes de llençar com ells un esguard fresc, sincer, serè damunt les coses, d'obrir de bat a bat a l'ànima les portes del sentiment pur de la natura. Ha estat a Munich i potser d'allà li ve el seu gust pel color fort i sencer i per aquella ordenació modern estil germànic que ja va atenuant nostre més elegant sentit decoratiu.

Logra En Rafel Sala la vida dels objectes; i açò ja és prou per a ésser apel·lat artista. Avençant en la via empresa, ja som frisosos de veure els clars paisatges i marines—en la present exposició n'hi han dugues—en que la vida dels humans hi sia tant subtil i ingènuament copsada.

Mentrestant donem per acabat aquest comentari.

JOSEP CARBONELL I GENÉ.

POESIA CATALANA

PAISATGE

En la blancor de neu faré mon paísatge.
El pi sonor damunt la sorra de la platja.

Un roquicer d'aram, com una flama, encén
la gloria primitiva del sol aurifluent.

(No sents el pi sonor que brunz com la sageta?)
Al bell davant la mar d'argent i violeta.

Un home enarborà la coma del bambú.
La vela del navil·li, com un arcàngel, lluu.

Atzur. Núvol pesant, I el vol d'una gavina.
La vinya vora els pins i el fruit ja s'endevina.

Un caminôi s'afua. La vinya vora els pins.
Blancô i or d'una casa que hi menen dos camins.

(No veus verda i lluent com un mosaic, la pinya?)
Una donzella diu mon càntic a la vinya.

És fina i és daurada dins l'aire transparent.
Duu l'àmfora d'argila i mira on fuig el vent.

MITOLOGIA DEL RECORD

A Eugeni d'Ors.

Dia malalt. Ara venia
el record.

Em pren la mà i se m'enduu per la via.
El meu company és més fort que la Mort.

El temps daurat revivia:
me'l va signant mon company lentament.
Dolç paísatge en el crepuscle lent.
Adés la nit i el crepuscle i el dia.

Ara veig cada camp
i la comella frescal com un ram.

Diu la virtut de reviuire cada hora
i de gustar cada moment,
amb el record tan lleial a la vora,
dins un tapís fonedís i trement.

Senyor, si cada hora ens afua
—llisquívols afluents del temps—
per tu, record, posseïrem el temps,
que fou perdut dins la corrua
indefallent i sonora dels anys.

Gustarem l'hora crua
i l'aspra sabor dels enganys.
Sentirem una mica els afanys
i el fret estrany dintre l'ànima nua.

Però la joia també reviurà,
record lleial, i gustarem la joia
quan ens semblés massa enllà.

La sentirem com una noia
quan ens esguardava ahí
i la veiem que torna pel camí.

La tarda clara fou per mi.
Concreta,
ara la torno a assaborir.
(Joia d'avui, joia d'ahí.)

Veuré la mar i la corba perfeta
de la vela i el pi.

Veig la pineda vellutada,
dolç païsatge interior.
Ben clarament jo sento el vent sonor
i el meu cor es perfuma de cada
romaní vessant d'amor.

Senyor, serà avui o demà,
o bé fou d'ahí aquella tarda?

Ara l'amiga m'esguarda
i pel camí jo li dono la mà.

Camí daurat. Alba gallarda.
Jo dic:—Aquell moment és fós enllà.—

Però el record m'esguarda
i l'amiga m'allarga la mà.

DE L'EUCALIPTUS

Amb el seu baume l'aire purifica.
És com un guaita que ens allunya els mals
i ens ofrena una mica de musica
quan mou els braços amb les seves falçs.

DE LES MUNTANYES

Senyor, dins l'alta quietud de l'hora
mon esperit és ple de claretat,
perque tinc les muntanyes a la vora
com un senyal de Vostra Eternitat.

VIGILIA

O la vigilia de plata!
Sembla extàtica la nit.
Una estrella d'or esclata
sobre aquell arbre atut.

Senyor, si la nit és freda
Vos la calentau d'amor.
És ample l'atzur de seda
ple d'ales i de candor.

I en el cel sense vedruna
la campana degotant
fa tremolà un raig de lluna
i un estel nu com l'Infant.

MARÍA MANENT.

(De «La Branca»)

POESIA FRANCESA

LE TOIT S'INCLINE

Publiquem avui aquest poema inèdit, enviat expressament per a EL CAMÍ, original de Pierre Reverdy, director del confrare «Nord-Sud», i el més «pur» poeta cubista, gairebé racinà, segons frase d'En Pérez-Jorba.

Le toit s'incline vers quelqu'un qui voudrait monter
Au soleil la lucarne s'est mise à rire
L'Eclat des dents

Les cheveux blonds
Les mains qui dansent sur la tête
L'Autre est en bas qui regarde

Une chanson qui ne peut pas aller plus loin

La joie
Devant la glace on n'est pas seul
Mais il n'y a qu'une voix
Et deux bouches qui rient

La prisonnière n'est pas plus triste

Dans la chambre à côté

Silence
La fenêtre est fermée
Le soleil s'arrête au volet
Quelqu'un trane contre le mur

Une main s'arrête en chemin

La lampe s'allume
La fenêtre s'ouvre à la lune
On n'entend plus rien

Le mur d'en face est toujours borgne

PIERRE REVERDY

LA PLUJA

(De Pierre Lotiys.)

La pluja lleugera ha mullat totes les coses, molt dolçament i en silenci. Plou encara una mica. Jo vaig a passejar sota els arbres. Peus nusos, per no tacar les meves sandàlies.

La pluja a la primavera és deliciosa. Les branques carregades de flors xopes tenen un perfum que m'embriaga. Es veu brillar al sol la pell delicada de les escorces.

Mireu, quantes flors caigudes! Tingueu pietat de les flors que són a terra. No cal trepitjar-les ni mesclar-les amb el fang. Serveu-les per a les abelles.

El escarabats i els llimacs travessen el camí en mig dels sots d'aigua. Jo no vull caminar damunt d'ells ni esclafar aquest llargandaix daurat qui s'estira i fa l'ullet.

LA LLUNA DELS ULLS BLAUS

La nit, les cabelleres de les dones i les branques dels xiprers es confonen. Jo camino al costat de l'aigua. Sento cantar. Apenes puc capir que allí hi ha noies.

Jo les dic: «Per qui canteu?» I elles em diuen: «Pels qui tornen». L'una esperava el seu pare, l'altra el seu germà, mes la que esperava el seu amat era la més neguitosa de totes.

Elles havien teixit per a ells coronas i garlandes, tallant palmes de les palmeres i treient lotus de l'aigua. Elles s'agafaven pel coll i cantaven l'una darrera l'altra.

Jo fugia, al llarg del riu, trist i sol; mes guaitant a l'entorn he vist que darrera els grans arbres la lluna dels ulls blaus em guiava.

LLUIS M. ARNAU, trad.

LLIBRES

«La veu dins el mati.»

Paraules inicials.

Em plau que el poeta faci professió de fe poètica. El lector, assabentat de la idea al volt de la qual s'ha generat el llibre, assoleix més fàcilment la perfeta comprensió de cada poema. Per'xò, abans de dar el meu primer llibre de versos a la pública apreciació, vull dir-vos en quatre mots la meua opinió sobre una cosa tan subtil com és la poesia.

Veu's-aquí la síntesi continguda en aquests mots susdits: *tan subtil*. Rebutj l'expressió massa fàcil o grollera. Cal una exquisida educació de la sensibilitat per a no deixar-se endur del primer impuls espontani. Cal polir aquest impuls i dar-li una vestidura digna de la nostra època.

Quant a l'essència, profès el subjectivisme. Em plau molt la lectura dels poemes parnassians—meravelles de construcció—però avui ja no se'n poden fer. La impassibilitat ve a ésser, ben mirada, una renunciació. La tasca del poeta no és passiva, sinó activa.

Em plau la idea cenyida. Res de divagacions. M'agrada la música, però ha d'ésser una música *precisa*, resultat del domini del creador qui sap menar els versos al seu albir. De vegades preferesc dar una impressió mitjançant una ben ordenada sèrie d'evocacions; i àdhuc, si convé, deixar la idea finament incerta, per tal que així faci meditar una mica. Res, però, d'inconsciència.

Sóc devot de la forma acurada, de la línia perfeta, de la construcció sòbria, del conjunt harmoniós. Un fals diftong, una rima falsa—que tant abunden a Catalunya—em fereixen les oïdes. Demés, cal saber gramàtica. Tot això no són limitacions per al poeta, sinó mitjans de mostrar la seva mestria en el domini de l'idioma, la qual cosa és indispensable a qui de la poesia en faci professió, no passatèmp.

En fi, em cal declarar que no m'esglaia la literatura que tanta forrolla mou avui. Jo crec que en un just equilibri entre la construcció clàssica i la futurista, radica

la base per al floriment de la nostra literatura. Hi ha d'haver poetes d'avençada, però calen també els qui gusten l'harmonia suprema dels rims ben fets.

* * *

Marià Manent: «La Branca»
(poemes). — Barcelona, 1918.

Avui, ja podem dir que entre nosaltres cada poeta és un creador. Cadascun sap prescindir del mot d'altri. I no gens menys veiem com totes les tendències poètiques caben dins un mateix cercle; tenen totes elles un coeficient comú de bon gust.

Ara acaba de presentar-se al públic un novell creador—i no pas un de tants, certament—que respon al nom de Marià Manent. El coeficient que ara mateix esmentàvem, aquest artista el posseeix en summitat. Fóra difícil imaginar, *construir*—sense cap esforç, amb aquella arbitrària serenitat que sempre lloarem—una branca tan bella com aquesta de la qual ara ens ha fet ofrena. No hi ha una sola línia imperfecta: cada corva té l'arc més adequat—i remarquem de passada que la poesia del Manent és una ondulació contínua.

Realment, cada fulla és un poc de cant. I les fulles són d'un to blavenc per una banda, i de l'altra són blanquinoses. Blanc i blau: això és aquest llibre. De vegades apunta el morat, però s'amaga discretament.

«L'esgarripança—del cel d'Abril i el dia que s'atansa» fa cantar les fulles. I llavors tota la branca és una melodia. I una melodia tan pura—cap desacord, cap estridència—que de seguida s'enduu el cor. Adhuc s'esdevé una cosa que cal repetir ben alt: que la llargària no rosega la intensitat. Això sols un artífex consumat pot assolir-ho.

Aquesta música de les fulles presenta tres aspectes. Primerament li plau d'imitar melòdicament els espectacles més bells de la natura—*Imatgeria i paisatges*—. Aquí afina molt i mostra el do de la delicadesa, que és la cosa que manca a alguns ruralistes grollers, pocs avui sortosament. No res menys logra dar-nos impressions

dinàmiques. Després la branca es decanta cap el cel—*Petit Breviari, Les hores de Nadal*—i en aquesta positura, tot i prenent tons més solemnes, assoleix la música la culminació d'una rara qualitat: la gràcia. Finalment, qualque figura femenina que passa pel camí la fa vibrar novament—*Cançons*—; aquesta darrera música és una mica frement, però quina sonoritat escampa pels aires! El morat que retrèiem sols és perceptible aquí. I encara, dins cadascun d'aquests tres aspectes, cal constatar l'acurament de les tonades més breus—*Epígrames*—fetes en la devoció de Mestre López-Picó.

Si em diguéssiu, però, on és, en essència, l'ànima del Manent, us respondria que en els *Estrams*. L'agilitat d'imatges, sobre tot, i la clara ordenació de les idees posen en evidència quina és la doctrina de l'autor, i ensenyen com el Manent sap trobar, dins les coses més profanes, l'esperit cristià que ell gusta en les obres franciscanes.

* * *

Algú ha dit que el Manent és un poeta objectiu. En llegir el seu primer llibre queda desfeta aqueixa afirmació. Tot ell és un breviari espiritual on el poeta vessa la seva inquietud, la seva senzilla, recta, *ingènua* inquietud. I els paisatges no són altra cosa que reflex del seu estat anímic.

El que hi ha és que té tendència a pintar. En pocs llibres de poemes hi surten tantes colors com en *La branca*. Dificilment hom pot trobar-hi un poema en el qual no s'expressi amb alguna color ço que apel·lariem la *decoració* de l'estat espiritual. Aquesta tendència arbitrària—i lloable per això mateix—el mou a parlar, per exemple, de «una lleu tremolor blava». Altrament, no és cosa ordinària això de saber agermanar la música amb la pintura, com fa el Manent.

* * *

Resumint. El primer llibre del Manent no és una prometença. És ja una cosa viva. L'ànima clara del novell poeta s'hi mostra nua, sense el vel d'una sinceritat fingida. Com a forma d'expressió adopta la música més perfeta, i l'ambient se'l forja amb el pinzell.

I amb aquests elements ha fet una obra

tan acurada, que el millor elogi és l'afany que ve, començant el llibre, de llegir-lo fins al final, sense que ens advingui lassament, malgrat de sa llargària.

Lloem també la portada d'En Darius Vilàs i la cura de l'estamper Sallent.

JOAN CAPDEVILA ROVIRA.

* * *

«El cant dispers», per Joan Arús.—
Sabadell, MCMXVIII.—Preu: 2 ptes.

Llegint aquest llibre n'hem recordat un altre de condició ben diferent: un petit i saborós volum de l'Azorín que duu el títol de *Castilla*. En molts passatges d'aquelles pintures justíssimes de l'ànima i del paisatge de Castella, hom hi troba l'obsessió profunda del temps; i la seva atenta lectura arriba a produir una estranya inquietud. El pas inexorable de Kronos hi és dit amb una mena d'adoloriment que ens fa sentir la força del jou ineludible.

Així en el llibre de l'Arús el tema del temps es repeteix i s'allarga, amb una meditació plena de gravetat, en mig de les ràpides cançons i de les serenes recordances.

* * *

El començament d'aquesta meditació rau en l'*Oració de la nit*, publicada en el llibre de les *Noves cançons*. Dins la solitud i la tenebra neixia una mena de temor i la mort s'apareixia «clara com mai». Però el pensament de la mort—deia el poeta—«em fa capir l'eternitat».

En *El cant dispers* es descriu minuciosament el pas del temps i les seves poderoses influències. Si el poeta canta, en certs moments, la virtut del record, que ens torna una nova possessió del passat, i més enllà ens diu que la seva vida és incompleta dins l'instant per tal com és «dispersa i repartida entre passat, venidó i present», no deixarà, però, de seguir, en certa manera, la doctrina d'André Gide que proclama la força fonamental del present i de la sensació present, i com altres poetes nostres (Folguera: «l'instant posseïsc, que és tot el viure»; López-Picó: «dins cada instant cap tot el temps») també l'Arús ens diu l'intensitat única del moment:

Calli el record de l'hora malanada
i la temença de l'incert demà,
i resti mort en mig de l'abraçada
el temps passat i el que vindrà.

Per aquesta raó molts dels seus poemes podrien qualificar-se de veritables *instantànies*, que serveixen la tremolor de cada sensació d'una manera fidelíssima. (Vegi's, sinó, *Posta de tardor*, *En la nit*, *sol...*, *Estances*, etc.)

En aparèixer el llibre de *Sonets*, algú digué que l'Arús pecava d'una excessiva receptibilitat de matitzacions alienes. Més endavant, quan el seu cant ja no es nodria de tots els vents de la selva, s'anaven dibuixant les característiques de la seva personalitat. En Carles Riba el col·locava en la categoria dels lírics més purs «en els quals la música del vers és ja paraula» i En Montoliu retreia darrerament la gràcia de les seves cançons, que constitueixen la substància primordial de l'obra de l'Arús, a les quals—deia—deu decantar-se seguint el seu veritable instint.

La cançó, doncs, essent la forma universal de la poesia popular, resulta la manera més personal en la poesia de l'Arús. En això penso que tots hi estem completament d'acord. Emperò fóra una injustícia que, un cop feta aquesta afirmació, hom deixés en oblit altres formes distintes de la cançó, en les quals es revela semblantment l'esperit del poeta. Si excel·leix en polsar una lira joganera i aguda, no hem d'oblidar que la seva música també sap pendre devegades la fonda sonoritat de l'orgue.

Per raó del seu propi temperament, l'autor del *Llibre de les donzelles*, s'inclina generalment a cantar les coses delicades, defugint tot allò que no s'ajusti a la seva sensibilitat.

El vers llisca amb una gran fluïdesa i facilitat d'expressió. Aquesta facilitat li fóra nociva, si no estrenyís de tant en tant un fort cinzell de continència, amb el qual assoleix en alguns poemes d'*El cant dispers* una admirable justesa i precisió d'imatges. Quan es mostra més sever en estrènyer el cilici, ix més depurada l'expressió poètica, i dins l'afinació d'una mu-

sicalitat metàl·lica, ondula el pur contorn de l'imatgeria, sense inútils dilapidacions.

En el llibre que motiva aquests comentaris l'afinació musical arriba a nous perfeccionaments.

L'ús de versos essencialment rítmics, amb metres diferents, produeix una deliciosa melodia en aquella *Cançó de breçol*, que al·lia la finor del pensament amb la finor de la música. Una minuciositat joganera i maliciosa es breça en les lleugeres estrofes de la donzella *qui sap jugà amb l'amor* i en aquella cançó de «si m'ha dit l'amiga meva...» hom hi assaboreix un humor molt de casa nostra.

El cant dispers és el germà gran de *Noves cançons*, amb el qual serveix una viva retirança.

Els estols de donzelles passen rient en la frescor crepuscular i dins un clar paisatge d'Abril, s'acosta una noia amb una rosa als dits. N'arriba el baume concret, mentre s'escolta un «lieder» en la llunyania. Però, tot d'una, hom devé consirós en pensar que el temps s'endurà «la rosa i la gràcia de la beutat».

El «cantor enamoradís» qui ha sabut escrutar amb una mica de turment aquella «jugada enigmàtica», cloïa el seu llibre anterior amb un plany dolorós, plorant l'inutilitat del múltiple festeig que tan sols li deixava una solitud amarga. Ara, enc que el seu darrer llibre comença amb el presentiment del «niu, tot esclatant d'infants i d'harmonia», encara hi esclata la forta condolença:

«O, la certesa terrible
que encara l'amor no és en mi!»

Aquest adoloriment que viu en els tres últims llibres de l'Arús com una pinzellada violeta sota el joc de les clarors i els riures aguts de les donzelles, no es podrà fondre fins que l'amor l'acompanyi en els seus camins i es senti arborat en la flama definitiva. (Però potser aleshores se'ns casarà i ja no ens regalarà les oïdes amb la gràcia picantona i el joguineig indecis de les cançons.)

M. M.

REVISTES

Vila-Nova (Santa Madrona, 21, Vilanova i Geltrú). Núm. 10.—Porta una prosa robusta del Josep Plà, de EL CAMÍ, i una bella elegia molt localment significativa de Joan Arús. L'A. Torrents Rossell, també de EL CAMÍ, és l'inlassable director qui sosté el pes d'aquest neguit inestable de la vila calmosa.

La Revista (Corts Catalanes, 613, Barcelona). Núm. LX.—Un nombre bo, com gairebé tots els de *La Revista*. L'obra bellament social d'En Rucabado lliga amb la imparcial justesa d'En Farran i Mayoral, que cada dia el veiem més definit. J. M. López-Picó repren les *Moralitats i pretextos* amb una gràcia anecdòtica inimitable. Llàstima d'aquells poemes d'En Martí Monteys. Per ésser aquest senyor més *cenyt* que En Maragall, creiem que el cinyell li és antihi-giènic.

Ofrena (Aragó, 228, 1.er, Barcelona). Febrer.—Revista que en el sentit de Pàtria fa una ruta ascendent i coratjosa.

Trossos (Corts Catalanes, 613, Barcelona). Núm. 4.—En Foix s'ha encarregat de la direcció i hi publica les *Remarques* (palpant derivació de les *notules* d'En Junoy) i una singular narració. Revista d'avant-garde amb dibuixos de l'Escola de Vilanova (Ricart i Miró).

Arc voltàic (Corts Catalanes, 613, Barcelona). Núm. 1.—Salvat Papaseit (director), Torres-García, Antonio de Ignacios, Barradas, Miró i Folguera. Ardidesa.

La Veu de Mallorca (Plaça Antoni Maura, 18, Ciutat de Mallorca). Ben orientada. Pulcra. Oberta a l'esforç del bon mallorquí.

Revista de Vic (Riera, 31, Vic). Núm. 2.—Agradable i millorable.

La Revista Quincenal (Bruc, 35, Barcelona). Núms. 29 i 30.—Amb tot i no ésser la norma d'aquesta publicació una constant ascensió d'acord amb el temps, *La Revista Quincenal* ens cativa per la selecció dels temes i la noblesa del seu origen.

Col·lecció Minerva (Urgell, 187, Barcelona).—Hem rebut els números XXV i XXVI. L'un és un resum geogràfic dels *Continents colonials*, signat de Joan Palau Vera. L'altre un *Resum de Botànica* del P. Joaquim M. de Barnola. Interessants i divulgadors.

Messidor (Rosselló, 166, Barcelona). Núm. 4.—Revista d'internacionalisme. Lamentem el *regionalisme*. Estudis interessants d'Alfons Maseras, Cebrià Montoliu i Pérez-Jorba. Trobem dues traduccions franceses de sonets del nostre Carner.

Nord-Sud (12, Rue Cortot, Paris XVIII). Núms. 12 i 13.—Creiem que *Nord-Sud* representa actualment un esperit de vivacitat gairebé únic. Això diem després d'haver llegit l'article d'estètica realista (en el bon sentit del mot) que encapsala el darrer nombre. Copiem aquesta frase del susdit article retolat *L'image* i signat per l'amic Pierre Reverdy: «Il n'y a que la pureté des moyens qui ordonne la

pureté des œuvres.» Notes interessants al final.

Sic (37, Rue de la Tombe Issoire, Paris). Núm. 26.—Poemes precisos dels amics Pierre Albert-Birot i Pérez Jorba: també de Ary Justman i Georges Gabory. Orna la portada un dibuix acrobàtic i explícit de Serge Férat.

Soi-même (88, Rue Rochechouart, Paris IX). Núms. 13 i 14.—Article de Romain Rolland; sobre la gran guerra, ja sabem la summa autoritat de l'autor. Citem també el petit diccionari idealista, que és un motiu de discreteig severament filosòfic. Lloable la intenció de donar a conèixer poetes catalans. Des dels bells poemes de R. M. Hermant fins a les *trois chansons a Pierre Lotys*, de Marcel Sauvage, deliciosament decadents, tot el número 14 és un moviment d'interès. La nostra encaixada d'encomi a Josep Rivièrre, director conscient. Publica, dirigit per Ker-Frank-Houx, el folletí *Ariste*, que és una original meravella.

Plançons (26, Rue Richelieu, Paris). Núm. 1.—Revista franco-catalana que surt a Paris. És exemplar i entusiasta l'esforç de propaganda que representa aquesta publicació. Deliciós aquell català-francès, gairebé dialecte. Deliciós el treball crític de Pérez Jorba sobre l'obra nua de López-Picó. En mig de certa desigualtat inexpressiva en la

prosa, constatem la bellesa d'alguns poemes. Mercès per l'esperançador judici de la nostra revista i pel petit elogi a Rafel Tobella, de EL CAMÍ.

Lutetia (1, Rue Vaugirard, Paris). Núms. 1, 2 i 3 del segon any.—Revista aristocràtica en sentit de presentació i demòcrata en sentit literari. El més interessant són sis lletres inèdites de Jean Lorrain. Cançons de Xavier Privas en or xapat.

Le Scarabée (83, Tombe Issoire, Paris XIV). Núm 6.—Presentació elegant i nua. La tendència d'aquest nombre és sanitària.

La Veilleuse (7, Petite Rue Sanit Jean, Chatellerault). Núms. 9 i 10.—Sel·lecció. Per la portada i tamany, és de prospecte d'específic.

La Basoche (1, Rue Clovis, Paris V). Núm. 9.—La impressió que per ara ens fa és la d'una revista simpàtica. Porta un interessant treball crític de Robert Boudry.

Les Fleurs d'Or (12, Rue Joseph Garnier, Nice).—*L'Aube* (Saint Leger de Montbrun, par Thovars, 2, Sevres).—*La Revue des Primaveraes* (9, Rue D'Arenc, Marseille).—*La Tramontane* (1, Rue trois Rois, Perpinyà).—*Les Glaneurs* (4, Rue Chaumais, Lyon).—*La Caravane* (15, Rue des Sevres, Paris).—*Marinada* (Carretera de Girona, 27, Palamós).—*Lectura Popular* (Mallorca, 287, Barcelona).